

Markéta Pakostová

UČO: 415991

SUBKULTURA

ROMOVÉ A JEJICH KULTURA

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Portál, s.r.o., Praha 2011

Subkultura – Kultura dílčí skupiny, která se více nebo méně odlišuje od převládající, většinové a „oficiální“ kultury. Příslušníci skupiny se mohou od většiny odlišovat sociálním postavením, věkem, povoláním, nebo regionem (např. předměstí metropole). Škála projevu vyjadřujících distancí od převládající skupiny je široká, od drobných změn až k radikálnímu popření (pak se mluví o kontrakultuře). Zcela izolovaná však subkultura není od dominantní kultury nikdy. Pojem subkultura se používá například při zkoumání životního stylu skupin mládeže, určitých sociálních a etnických vrstev, protestních hnutí, hodnotových představ delikventu.

PhDr. GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. VICTORIA PUBLISHING, a.s., Praha 1992

Subkultura – výraz, jímž se v obecné rovině označuje jakákoliv (dílčí) kultura, která je součástí rozsáhlejší instituce kultury, s níž má jednak některé společné, jednak některé rozdílné složky.

INCIARDI, James, ROTHMAN, Robert. s.78

Pojmem subkultura bývá dnes v sociologické literatuře obecně označován „životní styl skupiny lidí (přeneseně pak tato skupina sama), jejichž původ, zkušenosti a nebo normy a hodnoty je činí kulturně odlišnými od zbytku společnosti, ve které žijí“.

HEBDIGE, Dick. *Subkultura a styl*. Dauphin, 2012 Praha

„Subkultury představují „hluk“ (na rozdíl od zvuku): narušují běžnou návaznost skutečných událostí a fenoménu s jejich reprezentací v médiích.“

ROMOVÉ A JEJICH KULTURA

„Romové (z rom.), Cikáni – skupina obyvatelstva společného původu rozptýlená pod různými apelativními a etnonymními názvy v exteritoriální etnické diaspoře téměř po celém světě“.

Pravlastí Romů je pravděpodobně Indie. Jako první na tuto skutečnost poukázal v roce 1763 I. Vályi, který pocházel z tehdejších Uher. Na základě dialektu indických studentů na univerzitě a romštiny, kterou znal z Uher.

Přesná datace migrace Romů z Indie není možné, kvůli nedostatku historických podkladů. Nicméně se uvádí 3. – 5. století. Na území Persie se zachoval záznam básníka Firdausího, který uvádí, že perský vládce pozval do své země okolo 10 000 poddaných indického panovníka nazývaných Luriové. Měli za úkol bavit poddané v Persii, zejména hudbou a zpěvem. Romové pravděpodobně migrovali v několika vlnách a z různých oblastí.

Na prvním mezinárodním sjezdu Romů v Londýně roku 1971, bylo přijato pojmenování „Rom“ (pl. *Roma*, romské etnonymum) jako oficiální název s mezinárodní platností. V češtině se tento pojem rozšířil v odborné i širší veřejnosti v roce 1969 v souvislosti se vznikem „Svazu Cikánů-Romů“.

V České Republice na počátku 21. století jsou Romové jednou z nejsilněji zastoupených etnických skupin, od ostatního obyvatelstva se odlišuje především sociálními, ekonomickými, demografickými a kulturními charakteristikami.

V této práci bych se ráda zabývala zejména romskou kulturou.

Jeden ze zajímavých pokusů o prezentaci romské kultury je například festival Romfest konaný v Brně – Líšni od roku 1990, který je věnovaný mj. ukázkám produktů tradičních romských řemesel či založení Muzea romské kultury v Brně.

Výtvarnictví

Výtvarný prvek zpestřující prostředí a předměty denní potřeby měl v romské komunitě své místo od nepaměti. Největší inspirací byla příroda, s níž byli v těsném sejetí. Zručnost v oboru řemesel přerostla během staletí v umělecké zpracování.

Romská tradice kromě dřeva, hlíny, proutí aj. zpracovávala především kovy; mezi vrcholná díla patří například rituální poháry představitelů romských skupin.

I v běžném životě Romů se projevila tendence k estetice. Dokladem jsou například výtvarně pojaté dekorativní vozy. Také v prostých příbytcích bylo zvykem vymalovávat stěny různými barvami a ženy mnohdy zdi doplňovaly geometrickými motivy a výzdobu interiéru různými přírodními motivy. Zvykem však bylo - a dodnes v některých rodinách přetrvává – výzdobu obměňovat. Interiéry romských domovů bývají velmi barevné, což svádí ke zjednodušenému závěru o nevkusnosti, jenž je však spíše dokladem jistého středoevropského vizuálního stereotypu.

Amatérská výtvarná tvorba Romů prodělala na počátku 90. let u nás rozmach. Díky putovní výstavě, kterou uspořádalo v roce 1997 Muzeum romské kultury, se dostala i do širšího povědomí. Absence odborného vzdělání a nedostatek finančních prostředků daly mnohdy vzniknout originálním výtvarným technikám.

Ženy se výtvarně projevují především na poli zpracování textilních materiálů; ve vyšívání převažují geometrické, rostlinné a figurální motivy.

Výtvarné nadání se projevuje již u romských dětí (např. mezinárodní úspěchy výtvarně činné „romské školy“ v Jarovnicích na Prešovsku, putovní výstava Již nežijí mezi námi). Výtvarným schopnostem dětí se však bohužel kvůli existenčním problémům v rodinách obvykle nevěnuje žádná pozornost.

Výjimečně se daří Romům pronikat i na vyšší stupně našeho školství, tak se i mezi Romy objevují již první profesionální výtvarníci. (Viola Petrášová, Alexander Bohó, Denisa Demeová, Božena Vavreková apod).

Hudba

Život Romů byl vždy spjat s hudbou. Hudba totiž představuje jeden z důležitých prvků jejich identity. Hudba pro ně byla zdrojem obživy a také určité společenské prestiže. Velice často je spojována i s projevy tanečními. Nejstarší notový záznam romské písně i s romským textem pochází z poloviny 17. století.

V rámci romské hudby na území České republiky, ale také Slovenska, lze rozlišit několik různých svébytných projevů, stěžejní jsou hudební folklor usedlých slovenských Romů a hudební folklor olašských, tedy kočovných Romů. První z nich vychází z hudebních tradic maďarských Romů, což je dáno dlouhodobým soužitím v jednom státě. Olašská hudba je naproti tomu ovlivněna rumunskou Transylvánií, kde tato část romského etnika dlouhodobě pobývala, kočovala.

Romové mají vynikající hudebníky jako například houslista Ladislav Rácz, Jožko Piťo, nebo nejslavnější primáška Panna Cinková z Gemeru.

Závěrem bych ráda podotkla, že jak vyplývá z textu Romové mají výborné zástupce nejen v hudbě, ale i ve výtvarnictví a v posledním desetiletí se dostává do širšího povědomí společnosti.

Literatura

WEINEROVÁ, Renata, Žižka, Jan, Davidová, Eva. *Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska*, 3. svazek. MLADÁ FRONTA Praha 2007.

LESNÝ, Vincenc. *Cikáni v Čechách a na Moravě*. Národopisný věstník československý, č. 11 (1916), s. 193-216.

JANDA, Bohumil. *Československá vlastivěda*. Díl II. Člověk. Praha 1933.

DAVIDOVÁ, Eva. *Cesty Romů – Romano drom*. 1945-1990. Olomouc 1995.